

Használjuk ki a gyenge forint előnyeit!

Inotai András

A legutóbbi hónapokban, főleg hetekben számos korábbi, „lélektaninak” tartott határt áttört a forint értékvesztése, elsősorban az euróval, de a dollárral és a svájci frankkal szemben is. A folyamat azonban nem volt egyedüli, és nem kizárólag a magyar gazdaság közismert problémáinak, egyensúlyhiányának volt tulajdonítható. Fél év alatt a lengyel zloty a forintnál is nagyobb mértékben értékelődött le, a cseh korona és a román lei pedig a forinthez közeli értékvesztést szenvedett el. Holott az egyes országok között – legalábbis a felszíni egyensúlyi mutatók esetében – jelentős különbségek vannak.

Érthető, hogy a magyar politika, mindenekelőtt pedig a pénzügyi és gazdasági szakemberek – az euróban vagy svájci frankban felvett hitelek visszafizetéséért aggódó magánszemélyek sokaságán túlmenően – kiemelkedő figyelemben részesítették az árfolyamváltozásokat. Kétségtelen, hogy a gyenge forint növeli az adósságterheket, az eddigieknél is bizonytalanabbá teheti a gazdaság fenntartható finanszírozását, sőt, kritikus esetben ennél is súlyosabb feszültségeket eredményezhet. Ezért – végveszélyben – nem látszik más értelmes alternatíva, mint bármi áron bemenekülni az euróövezet védőszárnyai alá. A jelenlegi világméretű válságban, valamint a magyar gazdaság (nem csak a pénzügyi szektor!) nagyfokú nyitottságát – és ennek következtében természetesen sebezhetőségét – szem előtt tartva, természetesen a legrosszabb forgatókönyv bekövetkezte sem zárható ki (ennek azonban már nemcsak magyar, de európai következményei is lennének). Ez ellen – szerény hazai eszközökkel – is fel lehet lépni, mégha a siker esélyét valójában a közös európai cselekvés növelné érezhető mértékben.

Ugyanakkor rendkívül kevés figyelem fordult a gyenge forintból adódó előnyök azonnali és egy átfogó külgazdasági stratégia ré-

szeként akár tartósan is kihasználható előnyeire felé. A magyar fizetőeszköz – lengyel, cseh és román társával együtt – a legutóbbi hónapokban 20-30 százalékos árfolyamelőnyre tett szert valamennyi eurózónás országgal szemben. Ez tudatos gazdaságpolitikával hosszabb távon is kihasználható, különösen a világgazdasági válság és a nemzetközi kereskedelem jelentős csökkenésének környezetében. A magyar gazdaságban a kivitel növekedése hosszú évek óta jelentősen meghaladja a GDP bővülését, vagyis a növekedés motorjának számít. 2007-ben – a megszorító intézkedések hatására – a GDP jóval két százalék alatt nőtt, miközben a kivitel kétszámjegyű növekedést mutatott. (A 2008. évi magyar külkereskedelem sajátosságairól néhány napon belül különálló rövid jelentést készítünk.) E nélkül már 2007-ben negatív növekedési ütem adódott volna. Kétségtelen, hogy a világkereskedelem számottevő visszaesése 2009-ben (és valószínűleg 2010-ben is) aligha teszi lehetővé a kétszámjegyű exportbővülést, sőt, még a szerény növekedés esélye sem nagy. De az exportnak a GDP-nél kisebb csökkenése, illetve akár csak néhány százalékos bővülése is mérsékli a gazdaság egészének visszaesését, miközben javítja a magyar gazdaság helyzetét a válság utáni időszak szempontjából.

Márpedig a tetemes árfolyamelőny több területen teszi lehetővé a kivitel szinten tartását vagy növelését, amennyiben a megfelelő árualapok rendelkezésre állnak. Hangsúlyozandó, hogy hasonló helyzetben vannak a velünk együtt leértékelődött valuták gazdaságai, és hasonló döntések előtt állnak az adott országok gazdaságpolitikuskai is (Csehország, Lengyelország, Románia, de egészen más és kedvezőtlenebb exportszerkezettel Horvátország vagy Ukrajna is). Az illúziók világába tartozik, hogy ezek az országok az árfolyam-versenyképességi előnyöket koordinált exportorientált

stratégia keretében próbálják érvényesíteni, hiszen ennél jóval kisebb horderejű kérdésekben is rendre egymás kiszorítására játszottak. Ettől azonban a magyar cselekvés területei egyértelműen adóttak.

- 1) Valamennyi eurózónás ország piacán, minden recessziós folyamat ellenére, jelentősen javulnak a piacra jutási feltételek, vagy legalábbis annak az esélye, hogy az adott országok egészében visszaeső importkeresletén belül a Magyarországról származó import kevésbé mérséklődik, vagy szinten tartható, akár enyhén növelhető is, más, euróban elszámoló országokból származó importtal, valamint ezen országok belső termelésből fedezett keresletével szemben. A megfelelő piaci rések megtalálása azonban előfeltétele annak, hogy az árfolyamversenyelőny gyorsan és érdemleges mértékben legyen kihasználható.
- 2) Növekszik a magyar export versenyképessége valamennyi harmadik ország piacán az oda irányuló eurózónás exporttal szemben (pl. Oroszország, de az Európán kívüli térségek is, a logisztikai feltételek függvényében). Joggal feltételezhető, hogy a magyar gazdaság versenyképességét – amely számos adat alapján eddig is jobb megítélés alá esett, mint a belgazdasági egyensúly kérdése – a 20-30 százalékos árfolyamelőny látványosan fokozhatja – ismételten a megfelelő piaci szegmensek feltárását követően és agresszív (a szót pozitív értelemben használom) exportorientált stratégia megléte esetén.
- 3) Hasonlóan javulnak az értékesítési lehetőségek mindazon európai országok piacán, amelyek nemzeti valutájukat az euróhoz kötötték, miközben nem tagjai az eurózónának (baltiak, Bulgária, Nyugat-Balkán jelentős része).
- 4) A Magyarországon működő transznacionális vállalatok beszállító hálózatába való bekapcsolódás esélye javul, feltéve, hogy a magyar(országi) vállalatok eleget tudnak tenni az együttműködés egyéb feltételeinek. Ezzel pedig jelentősen csökkenthető az import, miközben a hazai vállalatok termelése nem vagy csak mérsékelten csökken, és a munkaerő-piaci hatások is pozitívak maradnak.
- 5) Végül, de nem utolsósorban a gyenge forint csökkentheti az elmúlt időszakban oly sok jogos vagy alaptalan panaszt kiváltott importverseny piacelszívó hatását a magyar(országi) termelőktől. Igenis, a belső

piac egy része visszaszerezhető az eurózónás országok termelőitől és exportőreitől.

A valamennyi területen – bár különböző intenzitással – kibontakozó többletexport eredményeként van lehetőség a kivitel szinten tartására vagy akár némi bővítésére, még a legfontosabb piacokon bekövetkezett tetemes keresletcsökkenés ellenére is. E vonatkozásban különös figyelmet érdemelnek a továbbra is növekvő piacok (pl. Kína, esetleg a Nyugat-Balkán, az olajországok, de egyes szomszédos országok is, mint Szlovákia vagy Románia). Ezzel pedig nemcsak a gazdasági növekedés visszaesésének üteme mérsékelhető, de munkahelyek ezrei maradhatnak meg (esetleg teremthetnek), miközben a magyar kivitel nem csupán a válság időszakában, hanem a válság után is segíti a magyar jelenlét megalapozását meghatározó külföldi (főleg szomszédos) piacainkon, valamint hozzájárul a kereskedelmi mérleg további javulásához.

Ahhoz azonban, hogy a fenti – és számottevő – előnyök kihasználhatók legyenek, összehangolt exportorientált fejlesztési stratégiára is szükség van. Ez nem a globális kereslet csökkenéséből, vagyis keresleti oldalról fogalmazza meg a(z) ebben a megközelítésben jelentősen beszűkült) mozgásteret, hanem a kínálati oldalra épít, vagyis pótlólagos vagy földrajzilag könnyen átorientálható magyar exportáru alapot teremt (*supply-side economics*). Ez az a terület, ahol új lehetőségeket kapnak az olyannyira előtérbe tolt kis- és középvállalatok. Egyúttal az exportpiac (valamint az importtal versenyző hazai) a legjobb, ha nem is egyedüli megbízható mércéje a versenyképességnek, ami mérhetővé teszi a támogatott/támogatandó vállalatok teljesítményét. A rendelkezésre álló európai uniós, valamint magyar költségvetési pénzeket tehát egyértelműen és következetesen arra kell fordítani, hogy a kis- és középvállalatok nemzetközi jelenlétét erősítsük, valamint a hazai piacon a hatékony importhelyettesítést támogassuk. Minden egyéb támogatás „élményfürdői élményekben” részesítené a magyar gazdaságot és társadalmat.

Ellenvetésként felmerülhet, hogy számos területen a hazai termelés technológiai, méretgazdaságossági, humántőke-ellátottsági okokból nem képes az import kiváltására. Nem tagadható, hogy több ilyen terület (termék, termékcsoport) létezik, de a transznacionális vállalatok magyarországi termelésének igen ma-

gas importhányadát éppen a jelenlegi árfolyamelőnyökre építve igenis jelentős mértékben lehet csökkenteni – amennyiben a versenyképes hazai termelés felfuttatása az exportorientált gazdasági stratégia szerves részévé válik, továbbá részeseül a rendelkezésre álló pénzügyi erőforrásokból.

További ellenvetés, hogy ezek a versenyelőnyök átmenetiek, és az eurózónába való belépéssel (szükséghelyzetben bemeneküléssel) megszűnnek. Ez részben annak függvénye, hogy milyen forint–euró árfolyamot rögzítünk az euró előszobájába való belépéskor (az alulértékelt forint javítja a versenyképességet, ugyanakkor az euróra való áttérés pillanatában ezen az alacsony árfolyamon számíthatnának a fizetések, nyugdíjak, szociális ellátások, de a fogyasztói árak is). Másrészt az európai árfolyamrendszerhez való csatlakozás – akár két évig tart, akár rövidebb lesz ez az időszak – plusz/mínusz 15 százalékos sávban határozza meg a rendszer feltételeinek megfelelő árfolyammozgást a „próbaidőben”. Vagyis egy ideig még további jelentős mozgástér van az árfolyam-előnyökre épülő versenyképesség erősítésére, mielőtt az euró stabilitást jelentő, ugyanakkor az árfolyamot befagyasztó, önként vállalt „kényszerzubbonyát” magunkra ölténénk.

Végül az alulértékelt árfolyam kedvezőtlen hatásai is felhozhatók kritikai észrevételként. Igaz, hogy – elméletben – a tetemes árfolyamelőnyök elkényelmesíthetik a termelőket és exportőröket, mert minden különösebb erőfeszítés, újítás, termelékenységnövelés nélkül jutnak átmeneti mozgástérhez. Az a gazdaságpolitika alapvető feladata, hogy csökkentse vagy teljességgel kiküszöbölje az elkényelmesítő hatásokat. Rövid távon azonban, a világ-gazdasági válság és a tetemes keresletvisszaesés időszakában, nem ez az alapvető kérdés, hanem a kínálkozó lehetőségek megragadása, amelyet következetes exportorientált gazdaságpolitika támaszt alá. Ebben az esetben joggal remélhető, hogy a globális kereslet csökkenése nem semmisíti meg az árfolyamelőnyökből adódó exportlehetőségeket.

Kétségtelen, hogy a forint volatilitása az árfolyamelőnyök kiszámíthatóságának nem kedvez, azt esetenként közel lehetetlenné teszi. Ezért a monetáris politika alapvető célja nem annyira a forint kívánatos euróárfolyamának elérésére törekvés kell, hogy legyen (ezt egyébként is elég nehéz „belőni”), hanem a volatilitás mérséklése. Bárhol állapodik is meg azonban a forint, belátható időn belül az

eurózóna országaival szembeni árfolyamelőny jelentős marad (az egy évvel ezelőtti teljességgel irreális 240-es szinthez vagy akár a sokak által korábban kívánatosnak tartott 255-265 forintos euróhoz képest is).

* * * * *

Eddig megjelent számaink megtekinthetők és letölthetők a www.vki.hu honlapról